

POSTANOWIENIE

Dnia 21 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa M.G.
przeciwko C. Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.
o ryczałty za noclegi,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 21 października 2021 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 3 września 2020 r., sygn. akt VIII Pa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) zasądza od pozwanej na rzecz powoda kwotę 1350 (jeden
tysiąc trzysta pięćdziesiąt) złotych tytułem kosztów zastępstwa
procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Ł. wyrokiem z dnia 3 września 2020 r., wydanym na skutek apelacji wniesionej przez pozwaną C. sp. z o.o. w Ł. od wyroku Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 25 maja 2016 r., zmienił ten wyrok w punktach 1, 3 i 4 w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powoda M.G. kwotę 36.607,42 zł tytułem ryczałtu za noclegi w okresie od dnia 1 lutego 2012 r. do dnia 7 marca 2013 r. z ustawowymi odsetkami od kwot wskazanych szczegółowo w sentencji wyroku, oddalił apelację w pozostałej części oraz rozstrzygnął o kosztach postępowania w sprawie.

Pozwana C. Sp. z o.o. w Ł. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 3 września 2020 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, art. 60 k.c. w związku z § 7 regulaminu wynagradzania z dnia 21 marca 2008 r. w związku z § 1 i § 2 załącznika nr 1 do regulaminu wynagradzania w związku z art. 77⁵ § 1 i § 3 k.p., art. 77⁵ § 3, 4 i 5 w związku z § 9 ust. 1, ust. 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju oraz § 8 ust. 1 i 3 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej; a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 415 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca powołała się na potrzebę wykładni przepisów prawnych, to jest art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 1502), art. 77 § 2-4 k.p. oraz § 9 ust. 1 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie wysokości oraz warunków ustalania należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej poza granicami kraju, a także § 16 ust. 1, 2 i 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 stycznia 2013 r. w sprawie należności przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej, budzących poważne wątpliwości i wywołujących rozbieżności w orzecnictwie, szczególnie w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15.

Ponadto, w ocenie skarżącej, w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, które zawarła w pytaniu, czy świadczenie z tytułu ryczału za noclegi w podróży służbowej ma charakter realny, czy abstrakcyjny, a mianowicie czy

świadczenie to należne jest bez względu na zaistnienie faktu poniesienia kosztów noclegu przez pracownika?

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Skarżąca powołuje się na dwie okoliczności uzasadniające przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania: potrzebę wykładni przepisów prawa, które budzą wątpliwości, szczególnie po wydaniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, oraz konieczność rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego dotyczącego charakteru prawnego ryczału.

Wypada w związku z tym przypomnieć, że przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na potrzebę wykładni przepisów prawa wymaga od skarżącego określenia, które przepisy wymagają wykładni Sądu Najwyższego, ze wskazaniem, na czym polegają związane z tym poważne wątpliwości, lub z

przedstawieniem rozbieżności w orzecznictwie sądów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, Biuletyn SN 2002 nr 7, s. 10). Ponadto konieczne jest opisanie tych wątpliwości lub rozbieżności, wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, a także przedstawienie własnej propozycji interpretacyjnej (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 listopada 2003 r., II UK 184/03, z dnia 22 czerwca 2004 r., III UK 103/04, czy też z dnia 17 grudnia 2007 r., I PK 233/07). W sytuacji, w której strona powołuje się na rozbieżności w orzecznictwie, konieczne jest także, choćby przykładowe, wskazanie orzeczeń, w których ten sam przepis prawa byłby odmiennie wykładany.

Z kolei w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy

przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468). Należy również podkreślić, iż nie występuje w sprawie istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.) ani nie istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.), jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii tego zagadnienia prawnego lub wykładni przepisów i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP – wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

W ocenie Sądu Najwyższego wniosek skarżącej o przyjęcie jej skargi kasacyjnej do rozpoznania nie spełnia wyżej określonych kryteriów.

Wstępnie Sąd Najwyższy zauważa, że skarżąca powołuje się na potrzebę wykładni między innymi art. 21a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o czasie pracy kierowców. Abstrahując jednak od tego, że przepis ten został skutecznie derogowany z porządku prawnego wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 24 listopada 2016 r., K 11/15, wobec czego nie może stanowić (i nie stanowi) podstawy prawnej rozstrzygnięcia zawartego w zaskarżonym orzeczeniu, trzeba podkreślić i to, że nie został on powołany w podstawach zaskarżenia. Tymczasem, zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Jest więc związany granicami skargi kasacyjnej wyznaczonymi jej podstawami, co oznacza, że nie może uwzględniać naruszenia żadnych innych przepisów niż wskazane przez skarżącego. Sąd Najwyższy nie jest bowiem uprawniony do samodzielnego dokonywania konkretyzacji zarzutów lub też stawiania hipotez co do tego, jakiego aktu prawnego (przepisu) dotyczy podstawa skargi. Nie może także zastąpić skarżącego w wyborze podstawy kasacyjnej, jak również w przytoczeniu przepisów, które mogłyby być naruszone przy wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy może zatem skargę kasacyjną rozpoznawać tylko w ramach tej podstawy, na której ją oparto, odnosząc się jedynie do przepisów, których naruszenie zarzucono (por.

m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2010 r., I PK 78/10, LEX nr 725005). Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu.

Niezależnie od tego spostrzeżenia, Sąd Najwyższy zaznacza, że wątpliwości sygnalizowane przez skarżącą zarówno w ramach deklarowanej przez nią potrzeby wykładni przepisów prawnych, jak i sugerowanego występowania w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, zostały już rozstrzygnięte w dotychczasowym orzecznictwie.

Wymaga bowiem podkreślenia, że o ile wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15 przewartościował układ podstaw prawnych mających zastosowanie do kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym, domagających się zasądzenia na ich rzecz różnych świadczeń z tytułu podróży służbowych, przede wszystkim ryczałtów za noclegi, o tyle wpływ tego wyroku na sytuację prawną kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym ocenił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17 (OSNP 2018 nr 3, poz. 28), a także w licznych wyrokach wydanych już po tej uchwale, poczynając od stycznia 2017 r. W orzeczeniach tych Sąd Najwyższy przyjął, że usunięcie przez Trybunał Konstytucyjny z porządku prawnego art. 21a ustawy o czasie pracy kierowców nie oznacza, że powstała luka w przepisach regulujących zasady rozliczania kosztów związanych z podróżami służbowymi kierowców w transporcie międzynarodowym. Do pracowników-kierowców w transporcie międzynarodowym znajdują zaś zastosowanie ogólne reguły rozliczania kosztów podróży służbowej przewidziane w art. 77⁵ k.p. Wynika to bezpośrednio z art. 5 k.p. oraz jego odpowiednika, czyli art. 4 ustawy o czasie pracy kierowców (por. wyrok Sądu Najwyższego z 22 dnia sierpnia 2018 r., III PK 71/17, LEX nr 2539181). Stanowisko to potwierdzają liczne wypowiedzi Sądu Najwyższego. Pogląd ten należy więc uznać za trwale ukształtowany.

Skarga kasacyjna pozwanej została sporządzona już po wydaniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17. Skarżąca, formułując tezę o potrzebie wykładni przepisów budzących

poważne wątpliwości, w szczególności w związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego, nie dostrzegła, że podnoszone przez nią kwestie zostały już w orzecznictwie sądowym wyjaśnione i ujednolicone. Rolę tę spełniła właśnie powołana uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2017 r. Wyjaśniono w niej wszystkie problemy prawne zgłoszone przez skarżącą w jej skardze kasacyjnej. Potwierdzono między innymi, że istota ryczałtu jako świadczenia kompensacyjnego polega na tym, że świadczenie wypłacane w takiej formie z założenia jest oderwane od rzeczywiście poniesionych kosztów. W zależności od konkretnego przypadku kwota ryczałtu pokrywa więc pracownikowi koszty noclegu w wymiarze mniejszym albo większym niż faktycznie przez niego poniesione. Ryczałtowy sposób rozliczania ma na celu uproszczenie wzajemnych rozliczeń. W rezultacie, nawet jeżeli pracownik kosztów tych rzeczywiście nie poniesie, to i tak przysługuje mu ustalony ryczałt, który stanowi wówczas jego dodatkowy dochód.

Po wydaniu uchwały z dnia 26 października 2017 r., III PZP 2/17, Sąd Najwyższy orzeka już jednolicie, kierując się zapatrywaniami wyrażonymi w jej uzasadnieniu. Aktualne stanowisko Sądu Najwyższego w kwestii ryczałtu za noclegi kierowców odbywających podróże służbową można sprowadzić do następujących tez: 1) po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z dnia 24 listopada 2016 r., K 11/15, art. 77⁵ k.p. nadal ma odpowiednie zastosowanie do czasu pracy kierowców zatrudnionych w transporcie międzynarodowym; 2) brak uregulowania kwestii rozliczania kosztów noclegu w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę powoduje konieczność sięgnięcia do tego przepisu, a za jego pośrednictwem do rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.; 3) zawarcie w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę postanowienia, że pracownikowi (kierowcy) nie przysługuje ryczałt za nocleg, gdy miał możliwość nocowania w przystosowanej do tego kabinie pojazdu, oznacza brak regulacji kwestii rozliczenia kosztów noclegu pracownika w podróży służbowej, co pozwala na zastosowanie przepisów rozporządzeń wykonawczych wydanych na podstawie art. 77⁵ § 2 k.p.; 4) sam nocleg w kabinie pojazdu, nawet o podwyższonym standardzie, nie niweczy zasadności żądania zasądzenia ryczałtów

za noclegi w związku z podróżą służbową; 5) ryczałt określony w układzie zbiorowym pracy lub w regulaminie wynagradzania albo w umowie o pracę może być niższy od ustalonego w przepisach wykonawczych, powinien być jednak tak ukształtowany, aby dawał rzeczywistą, a nie iluzoryczną możliwość zrealizowania tej potrzeby.

Uwzględniając powyższe uwagi, Sąd Najwyższy jest zatem zdania, że ze względu na utrwaloną linię orzecznictwa, obejmującą również uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego, formułowane przez skarżącą zagadnienia prawne przestały być istotne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Nie można również twierdzić, że powołane przez nią przepisy budzą jeszcze poważne wątpliwości lub wywołują rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżąca nie wykazała potrzeby poddania jej skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., a w odniesieniu do kosztów postępowania kasacyjnego na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w związku z art. 99 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w związku z § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych, orzekł jak w sentencji postanowienia.